

1918-33, og konsekvent har Holtmark og Kristiansen undladt at benytte sig af materiale fra militære stabsarkiver, hvilket i hvert fald med hensyn til svenske synspunkter kunne have nuanceret undersøgelsens konklusioner. I denne sammenhæng er det nødvendigt at pointere, at der *er* store lakuner i det norske kildemateriale, efter at tyskerne under okkupationen fjernede store arkivfonde vedrørende nordisk forsvarssamarbejde (jf. Nils Ørvik, Sikkerhetspolitikken 1920-1939, bd. II, Oslo 1961, p. 39 og p. 56) – det gælder både de militære arkiver og Utanriksdepartementets arkiv.

De nordiske landes forskelligartede sikkerhedspolitiske interesser præciseres flere gange i bogen. Derfor forekommer det også metodisk betænkeligt, når søgelyset så ensidigt rettes mod kun én af samarbejdets fire parter, i hvert fald i det omfang iagttagelserne anvendes induktivt. Norge var jo netop det land, der gennem hele perioden havde mindst interesse i et fællesnordisk samarbejde, for som forfatterne skriver i deres konklusion (side 93), »blev trusslens ubestemthed i stor grad tolket som at ingen trussel fantes og dermed var det vanskelig å se det egentlige behovet for et forsvarssamarbeid«.

Jens J. K. Gregersen

ERIK NORBERG (UDG.): Carl August Ehrensvärd. Dagbogsanteckningar 1938-1957, Kungl. Samfundet för utgivande av handskrifter rörande Skandinaviens historia. Handlingar del 16, Stockholm 1991. (Distribution: Krigsarkivet, S-115 88 Stockholm). 418 sider. Ill. Sv.kr. 300,00.

Svenske Carl August Ehrensvärd er et eksempel på en fremgangsrig politiserende officer. Med succes søgte han gennem – stort set – hele sin militære karriere at sætte dagsordenen ikke alene for svensk forsvarspolitik men også indenfor områder af udenrigspolitikken, især med henblik på interskandinavisk samarbejde.

Her kunne han udnytte sine gode personlige kontakter til vekslende udenrigsministre – Richard Sandler og Christian Günther, til forsvarsministrene Per Edvin Sköld og Allan Vougt samt til kabinetssekretæren i udenrigsministeriet, Erik Boheman.

Også pressen stod åben for Ehrensvärd. Navnlig havde han gode kontakter til den store, landsdækkende avis Svenska Dagbladet, som han i en årrække var rådgiver for i forsvarspolitiske spørgsmål. Fra 1937-38 og indtil 1941 blev han endog regnet blandt avisens faste medarbejdere.

Dagbogsoptegnelserne indledes den 19. marts 1938, hvor Ehrensvärd som chef for forsvarsstabens arméoperationsafdeling og dermed ansvarlig for det svenske forsvars operative planlægning allerede havde taget de første store skridt op ad karrierestigen. Sidste indførsel er fra den 29. maj 1957, knapt fire måneder før han trådte tilbage som chef for den svenske hær.

Ehrensvärd sluttede sin karriere med rang af general, uden dog at have nået den stilling han mest af alt selv ønskede: posten som øverstbefalende. »Han är för ung och hett«, havde daværende statsminister Per Albin Hansson vurderet, da Ehrensvärd havde muligheden i 1943. Reelt dækkede dette over, at Ehrensvärd

med sine ofte kontroversielle synspunkter og direkte og meget selvbevidste adfærd skabte sig mange fjender. Næppe nogen var dog i tvivl om hans evner – heller ikke Ehrensvärd selv. Han var uden tvivl en af svensk forsvarsvæsens største begavelser. Han havde en betydelig taktisk og operationel indsigt parret med – en sjældent forekommende – praktisk krigserfaring (han havde deltaget i den finske frihedskrig 1918 og i Vinterkrigen 1939-40). Tit var hans indflydelse derfor betydeligt større end hans rang og titel umiddelbart skulle berettige. Ehrensvärd havde således været arkitekten bag den svenske forsvarsplan fra 1927 og igen bag den, der blev fremsat men ikke vedtaget i 1939. Han var udenrigsminister Sänders militære rådgiver under Ålandsforhandlingerne 1938-39. Og sidst men ikke mindst var han mere end nogen anden dynamoen i 1930'ernes inter-skandinaviske militære kontakter, samt i deres fortsættelse i det sidste krigsår; operationerne »RD« og »RN« – Rädsla Danmark og Rädsla Norge.

Der er tale om en udpræget tjenestedagbog, hvor – modsat eksempelvis Olof Thörnells (øverstbefalende for de svenske styrker indtil efteråret 1943) og Helge Jungs (øverstbefalende 1944-51) betydeligt mere summariske dagbøger med vægt på vejr, vind og private engagementer – privatlivet definitivt holdes ude.

C. A. Ehrensvärds dagbogsoptegnelser varierer meget både i bredde og dybde. Således er notaterne fra september 1939 og indtil årsskiftet 1942/43 nærmest fragmentariske; efter alt at dømme som følge af et markant øget arbejdspress i forbindelse med den skærpede sikkerhedspolitiske situation efter verdenskrigens udbrud.

Dagbogen er aktørens og førstehandsvidnets – almindeligvis præcise og dækkende – skildring af en række væsentlige forsvars- og udenrigspolitiske beslutninger samt grundlaget for disse. Beslutningsforløb hvor Ehrensvärd gerne havde en central placering. Dagbogen bidrager derved til en større forståelse af svensk sikkerhedspolitik og dennes udvikling i en fase, hvor politikken blev formuleret i den form, vi kender i dag. Ehrensvärds dagbogsoptegnelser indeholder desuden en række stærkt personlige, til tider sarkastiske, beskrivelser af de personer han kom i kontakt med gennem årene.

Det er den nyudnævnte svenske rigsarkivar, Erik Norberg, der har stået for udgivelsen. Norbergs redaktion er gennemført med kyndig hånd: Et indledende afsnit sætter Ehrensvärds optegnelser ind i deres rette kontekst: I et appendix påpeger udgiveren tilfælde af inkonsistens, dokumenterer senere rettelser og tilføjelser og forklarer tekstlige uklarheder i Ehrensvärds tekstforlæg.

Mit eneste hjertesuk er det manglende realregister, der ville have gjort det lettere for læseren at følge konkrete hændelsesforløb.

Jens J. K. Gregersen

KARL ROMMETVEIT (ed.): Narvik 1940. Five Nation War in the High North. Forsvarsstudier 8. Oslo, Institutt for forsvarsstudier, 1991. 174 + V s.

Narvik var det mest avlägsna målet för det tyska angreppet mot Danmark och Norge den 9. april 1940. Det var också den plats där anfallet möttes av det mest energiska och långvariga motståndet. I nära två månader kämpade här mot varandra trupper från fem nationer – Norge, Tyskland, England, Frankrike och